

บทวิเคราะห์บทบาทของสตรีที่ปรากฏในภาพยนตร์ เรื่อง Hidden Figures (2016)

ศศิประภา หวานอารมย์¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง วิเคราะห์บทบาทของสตรีในภาพยนตร์ Hidden Figures (2016) มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท พัฒนาการ และการต่อสู้ของสตรีภายใต้โครงสร้างสังคมปีตาธิปไตย โดยใช้กรอบแนวคิดสตรีนิยมและแนวคิดสิทธิมนุษยชนในการวิเคราะห์ ผ่านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการ และแหล่งข้อมูลออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครสตรีในภาพยนตร์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้หญิงในสังคมชายเป็นใหญ่ที่เผชิญการเลือกปฏิบัติจากเพศสภาพ เชื้อชาติ และสีผิว แม้ในฉากหน้าจะสะท้อนบทบาทของนักคำนวณในองค์กรอวกาศ (NASA) แต่ในฉากหลังกลับเผยให้เห็นการกีดกันทางโอกาสและการเลือกปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะต่อผู้หญิงผิวสี ซึ่งมีรากฐานจากอคติทางความคิด บริบททางสังคม และโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ของระบบปีตาธิปไตยที่ถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง อันถือเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนของมนุษย์

¹ นักวิชาการอิสระ

อย่างไรก็ตาม ภาพยนตร์ยังสะท้อนให้เห็นพลวัตของการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเพศยังคงดำรงอยู่ในสังคมร่วมสมัย แม้ในประเทศที่ยึดถือระบอบประชาธิปไตยและยกย่องคุณค่าความเสมอภาคและเสรีภาพ

คำสำคัญ: สิทธิสตรี, สิทธิมนุษยชน, ปิตาธิปไตย

An Analysis of the Representation of Women in the Film *Hidden Figures* (2016)

Sasiprapa Whanarrom²

Abstract

This article examines the roles, development, and struggles of women within a patriarchal social structure as depicted in the film *Hidden Figures* (2016). Drawing on feminist theory and human rights perspectives, the study employs a qualitative research approach based on a review of relevant academic literature and related online sources.

The findings indicate that the female characters represent women living in a male-dominated society who face systematic discrimination based on gender, race, and skin color. While the film's

² Independent Scholar

surface narrative portrays their professional work as mathematicians at the National Aeronautics and Space Administration (NASA), its underlying narrative reveals structural exclusion and unequal access to opportunities, particularly for Black women. These forms of discrimination stem from deeply embedded social prejudices, historical contexts, and the continual reproduction of patriarchal structures, constituting significant violations of human dignity and human rights.

Nevertheless, the film also highlights the dynamic nature of women's struggles for rights and recognition, suggesting that gender inequality persists in contemporary societies—even in countries that claim to uphold democratic values, equality, and freedom.

Keywords: women's rights, human rights, patriarchy

1. บทนำ

ปัญหาการละเมิดสิทธิและการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุทางเพศต่อผู้หญิงมีอยู่ทั่วโลก โดย ด้วยอคติทางเพศที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคม ทั้งจากอคติโดยไม่รู้ตัว (unconscious bias) ครอบงำผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ ในสังคมที่ชายเป็นใหญ่ โดยระบบสังคมชายเป็นใหญ่ที่ใช้เพศเป็นเกณฑ์แบ่งงานของบุคคล โดยถือว่างานบางอย่างเหมาะสมกับเพศใดเพศหนึ่งเท่านั้น ทำให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงเกือบทุกด้านในสังคม (อวยพร เชื้อนแก้ว, 2536) ปัญหาเหล่านี้ถือเป็นรากฐานของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในหลาย

ด้าน เช่น การคุกคามทางเพศ ความรุนแรงในครอบครัว ได้รับค่าจ้างที่ไม่เป็นธรรม การเลือกปฏิบัติในการทำงาน การไม่ได้รับศึกษา บริการด้านสาธารณสุขที่ไม่เพียงพอ รวมไปถึงสิทธิทางการเมืองที่ไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย เป็นต้น ภายหลังจากผู้หญิงถูกพูดถึงเกี่ยวกับสิทธิมากขึ้นในสังคม ดังในงานเขียนของ Friedrich Engels นักปรัชญาสังคมนิยมชาวเยอรมัน ในปี ค.ศ.1884 เรื่อง The Origin of the Family, Private Property and the State ได้กล่าวถึงความสำคัญของสตรีในสมัยดึกดำบรรพ์ ว่าสตรีได้ถูกลดทอนความสำคัญลงไปเรื่อย ๆ พร้อม ๆ กับการก่อตัวของรัฐ ในรูปแบบปิตาธิปไตย (จาเมรีเซียงทอง, 2563) เมื่อกล่าวถึงสิทธิสตรีและการไม่เลือกปฏิบัติ จึงหมายรวมไปถึงสิทธิมนุษยชน ที่ทุกคนล้วนมีเท่าเทียมกัน ซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะมีชีวิตโดยไม่ถูกใช้ความรุนแรงหรือถูกเลือกปฏิบัติ สิทธิในการมีสุขภาพร่างกายและจิตใจด้วยมาตรฐานสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะได้รับการศึกษา สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และสิทธิในการได้รับค่าจ้างที่เท่าเทียม (Amnesty International, ม.ป.ป.) ด้วยเหตุนี้ การเรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิสตรีจึงหมายถึงการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนโดยไม่อาจแยกออกจากกันได้

ประเด็นเรื่อง “สิทธิสตรี” และ “สิทธิมนุษยชน” ปรากฏอยู่ในทุกส่วนของสังคม การต่อสู้ เรียกร้องเพื่อให้ได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกันกับผู้ชายจึงมีมานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเพื่อแก้ไขความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในทุกมิติของสังคม โดยการรณรงค์ เรียกร้อง ทั้งในระดับนโยบายและกฎหมายที่บังคับใช้ รวมไปถึงการลงถนนเพื่อเรียกร้องประเด็นดังกล่าว การก้าวเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของเทคโนโลยี (Disruptive Technology) เป็นปัจจัยสนับสนุนข้อมูลข่าวสารไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะใดก็สามารถอ่านและส่งผ่านได้อย่างรวดเร็ว (ชนเนตตี ทินงาม, 2563) ทำให้การเรียกร้องสิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชนถูกนำเสนอผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น

อาทิ Social Media ละคร หนังสือหรือภาพยนตร์ ที่นอกจากนำเสนอเพื่อความบันเทิงแล้วนั้น ยังชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมโดยบอกให้ทราบถึงปรากฏการณ์ในอดีต ปัจจุบัน รวมถึงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสิ่งที่เกิดขึ้นในยุคสมัยนั้น ๆ (Sopoto อ้างถึงใน ชีรพงศ์ เสรีสำราญ, 2555) ที่สะท้อนให้เห็นถึงบริบททางสังคมขณะนั้น อีกทั้งยังสามารถนำมาเปรียบเทียบกับบริบทสังคมในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็นหนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้น ในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนจึงเลือกที่จะศึกษาบทบาทของสตรีและการต่อสู้เพื่อสิทธิ ในภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) ผ่านวิธีการตีความโดยใช้แนวคิดสตรีนิยมและแนวคิดสิทธิมนุษยชนเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ความท้าทายต่อระบบปิตาธิปไตยโดยการเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี มุ่งหวังให้ผู้หญิงมีสิทธิอย่างสมบูรณ์เทียบเท่าผู้ชาย ไม่ใช่เพียงเพราะเป็นผู้หญิง หรือเพศแม่ หากแต่ในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่ควรมีสิทธิ เสรีภาพและความเท่าเทียม โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติจากสังคมและการถูกลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ การเรียกร้องสิทธิสตรีจึงแยกออกจากสิทธิมนุษยชนไม่ได้ อาจกล่าวได้ว่าสังคมจะเท่าเทียมกันได้ ทุก ๆ คนต้องมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน และผู้หญิงต้องได้รับสิทธิที่เท่ากับผู้ชายทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม นั้นหมายถึงสิทธิมนุษยชนที่ทุกคน

ภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) กำกับโดย Theodore Melfi เป็นภาพยนตร์ชีวประวัติอเมริกันแนวดราม่าที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องจริงของ Katherine G. Johnson Dorothy Vaughan และ Mary Jackson นักคณิตศาสตร์หญิงสามคนที่ทำงานในองค์กรอวกาศสหรัฐฯ (NASA) ถือเป็นการสะท้อนภาพของสตรีที่ถูกกดทับและถูกตีกรอบโดยผู้ชาย อดีตทางความคิดที่ฝังรากลึกในสังคม ทั้งแนวคิด

ชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย และการเหยียดสีผิว ผู้เขียนนำภาพยนตร์เรื่องนี้มาใช้ในการศึกษาเนื่องจากเป็นประเด็นทางสังคมที่ยังไม่หายไป ในเรื่องของการละเมิดสิทธิและเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง แม้อยู่ในยุคที่ประชาธิปไตยเบ่งบาน อีกทั้งภาพยนตร์เรื่องนี้ยังอ้างอิงมาจากเหตุการณ์จริง มีความเจ็บปวดที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมและถูกเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นจริง คำถามสำคัญ คือ ในประเทศที่เป็นผู้นำโลกแห่งเสรีประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเท่าเทียม เหตุใดจึงลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยการเลือกปฏิบัติและให้เป็นพลเมืองชั้นสองของสังคม เมื่อมองในมิติค่าความเป็นมนุษย์ที่ถูกลดทอนโดยมุมมองของมนุษย์ด้วยกัน

เรื่องย่อ

ภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) ถ่ายทอดเรื่องราวอัตชีวประวัติของผู้หญิง 3 คน คือ Katherine G. Johnson, Dorothy Vaughan และ Mary Jackson ที่ทำงานเป็นนักคำนวณในองค์กรด้านอวกาศของสหรัฐฯ (NASA) ในยุคสงครามเย็นที่มีการแข่งขันการพัฒนาด้านอวกาศอย่างดุเดือดระหว่างอเมริกาและสหภาพโซเวียต เจ้าหน้าที่ในองค์กร NASA ต้องทำงานอย่างหนักเพื่อส่งออกยานอวกาศโคจรในอวกาศ โดยเนื้อเรื่องจะเน้นในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน การเหยียดสีผิว การตีกรอบสิทธิเพศหญิง อคติทางความคิดที่ฝังรากลึกในสังคม ทั้งแนวคิดชายเป็นใหญ่ จะเน้นเนื้อเรื่องหลักไปที่ชีวิตของ Katherine โดยการพิสูจน์ตนเองด้วยการคำนวณวิถีการปล่อยกระสวยอวกาศ และสามารถส่งนักบินอวกาศขึ้นสู่วงโคจรโลกได้ และก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จครั้งประวัติศาสตร์ของ NASA กลายเป็น ‘นักคณิตศาสตร์หญิง ชาวอเมริกัน-แอฟริกันคนแรก ขององค์กรอวกาศสหรัฐฯ (NASA)

รวมไปถึง Dorothy กลายเป็น หัวหน้าแผนกชาวอเมริกัน-แอฟริกันคนแรก และ Mary ก็กลายเป็นวิศวกรการบินและอวกาศหญิงชาวอเมริกัน-แอฟริกันคนแรกในท้ายที่สุด

2. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

2.1 แนวคิดสตรีนิยม

สารานุกรมภาษาอังกฤษ บริแทนนิกา (2567) ได้นิยามความหมายของคำว่า สตรีนิยม ว่า เป็นความเชื่อในความเท่าเทียม ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทัดจันทร์ เกตุสิงห์สร้อย, 2554

แนวคิดสตรีนิยมจุดมุ่งหมายในช่วงแรกคือการเคลื่อนไหวทางการเมืองของ ขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงเพื่อทำความเข้าใจถึงความเป็นรองของผู้หญิง รวมถึง การถูกกีดกันหรือกลายเป็นกลุ่มคนชายขอบในพื้นที่ทางสังคม ทั้งยังเป็นที่ยอมรับใน วาทกรรมทางสังคมและการเมืองทั่ว ๆ ไป และเป็นที่ยกอ้างถึงในวาระต่างๆ ที่มีการพูดถึง ถึงความไม่เท่าเทียมกัน (Beasley อ้างถึงใน อรอนงค์ ไชยจิตพิพัฒน์, 2562) ซึ่งช่วงของการเคลื่อนไหวทางสังคมของสตรีนิยมนับแต่การถือกำเนิดขึ้น มีการพัฒนาการเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งช่วงของการเคลื่อนไหว ได้ดังนี้

คลื่นลูกที่หนึ่ง (Frist Wave) เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปลายศตวรรษที่ 19 ถึง ต้นศตวรรษที่ 20 (ราวปี 1848-1920) เป็นการต่อสู้เพื่อสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และสิทธิในการถือครองทรัพย์สินสมบัติ โดยกลุ่มสตรีชนชั้นกลางผิวขาวในอังกฤษและ สหรัฐฯ ซึ่งไม่พอใจที่ผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้การปกครองของผู้ชาย เช่น ต้องมีผู้ปกครอง ชายทำธุรกิจในนามของพวกเขา (bbc news, 2563)

คลื่นลูกที่สอง (Second Wave) เริ่มศตวรรษ 1960 – 1980 เรียกร้องให้มีความเท่าเทียมกันระหว่าง ผู้หญิงและผู้ชาย ชิโมน เดอ โบวัวร์ (bbc news, 2563)

นักเขียนหญิงชาวฝรั่งเศส ชื่อว่า คนเราไม่ได้เป็นกุลสตรีมาโดยกำเนิด แต่ได้ถูกบ่มเพาะให้เป็นในภายหลัง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับเสียงชื่นชมจากผู้หญิงที่ถูกบีบคั้นจากความคิดหวงและค่านิยมของสังคมว่าผู้หญิงควรสงบปากสงบคำและวางตัวให้เรียบร้อย มุ่งเน้นเรื่องการต่อสู้เพื่อยุติปัญหาการกีดกันและการกดขี่ทางเพศ เกิดเป็นแนวคิดสตรีนิยมหลายสาย (ฉัตรจุฑา วิระธรรม, 2563; 45) อาทิ

- แนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) ในช่วงศตวรรษที่ 17 แนวคิดนี้อธิบายว่า ความไม่เท่าเทียมกันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในเรื่องบทบาทความเป็นเพศ ผู้หญิงถูกสังคมปฏิเสธโอกาสในด้านต่าง ๆ เชื่อว่าผู้หญิงและผู้ชายไม่มีความแตกต่างกัน ในช่วงแรกเป็นปัญหาการเข้าไม่ถึง การศึกษาของพลเมืองหญิงชนชั้นกลาง ท้ายที่สุดได้ข้ามพรมแดนชนชั้นไปขยับขยายสิทธิ การศึกษาของเด็กและผู้หญิงกลุ่มยากจน กลุ่มแรงงาน กลุ่มสีผิวและกลุ่มอื่น ๆ (Khattak อ้างถึงใน นางเยาว์ เนาวรัตน์, 2561)
- สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism) เสนอว่าความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ เป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในสังคม ต้องการการล้มล้างระบบทุนนิยม ให้ผู้หญิงเข้าสู่การผลิตสาธารณะ และให้รัฐเข้ามาดูแลในครอบครัวรวมทั้งการได้รับค่าตอบแทนในงานบ้านที่ผู้หญิงต้องทำ
- สตรีนิยมสายสังคมนิยม (Socialist Feminism) ให้ความสำคัญกับพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะในสัดส่วนที่เท่ากัน กล่าวคือ เพศหญิงจะต้องผลักดันเรื่องส่วนตัวไปเป็นเรื่องสาธารณะและให้ความสนใจประเด็นการ

ทำงานของเพศหญิงที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคม ให้อิสระแก่เพศหญิง
กลุ่มนั้น (นิตยา ฉัตรสง่า อ้างถึงใน ขวาลิน เฟงบุญ , นพวรรณ เมือง
แก้ว, อธิปัตย์ นิตย่นรา และ พิชัย แก้วบุตร, 2562; 185)

- สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical Feminism) ให้ความสำคัญกับ
ความเป็นเพศหญิง ในฐานะที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการกดขี่ ทางเพศ
ผู้หญิงแต่ละคนจะมีความเหมือนกันไม่ว่าจะแตกต่างในชนชั้น เชื้อชาติ
อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ มากกว่าที่ผู้หญิงคนใดจะเหมือนกับผู้ชาย โดยให้
ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องของความเป็นแม่ เชื่อและเน้นในความ
แตกต่างระหว่างหญิงกับชาย (ณัฐรจจา วีระธรรม, 2563; 46)
- แนวคิดสตรีนิยมสายนิเวศ (Ecofeminism) เป็นอีกแนวคิดที่แตกออก
มาจากสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน แนวคิดนี้เชื่อว่าผู้หญิงมีความ
แตกต่างจากผู้ชายและดีกว่าโดยธรรมชาติ เช่น การให้กำเนิดลูก ทำให้
ผู้หญิงมีความเชื่อมโยง กับธรรมชาติ และปฏิเสธความเชื่อที่ว่าผู้หญิง
และธรรมชาติเป็นปริมนลที่ด้อย (จีรพงศ์ เสรีสำราญ, 2555; 26)
- สตรีนิยมสายวัฒนธรรม (Cultural Feminism) เป็นกลุ่มที่แตกออกมา
จากสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน ให้ความสำคัญกับตัวตนของผู้เอง
และสนใจที่จะเปลี่ยนแปลงที่ตัวผู้หญิง มากกว่าเปลี่ยนระบบ (จีรพงศ์
เสรีสำราญ, 2555; 26)

- สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ (Post-modern Feminism) ช่วงทศวรรษ 1980 ปฏิเสธระบบคิดของยุคสมัยใหม่ทั้งหมด (สังคมอุตสาหกรรมนั้น อยู่ภายใต้กรอบความรู้แห่งการรู้แจ้ง) (ณัฐรุจา วีระธรรม, 2563; 46)
 - แนวคิดสตรีนิยมสายรากเหงา (Radical Feminism) ปรากฏตัวขึ้น ในปลายศตวรรษที่ 20 นักคิดคนสำคัญ คือ อาทิลุลามิต ไฟรสโตน (Shulamith Firestone) ผู้เขียนหนังสือชื่อ ‘Dialectic of Sex’ (1970) เขาได้วิเคราะห์สังคมที่เป็นชนชั้นแห่งเพศภาวะโครงการ ปฏิวัติสตรีนิยมในสายรากเหง่าจึงมุ่งไปที่การขจัดล้มล้างระบบสังคม ชนชั้นแห่งเพศภาวะ (นงเยาว์ เนาวรัตน์, 2561; 41)

งานสตรีนิยมในช่วงคลื่นลูกที่สอง นอกเหนือจากการท้าทายปิตาธิปไตย แล้ว ยังให้ความสำคัญกับ “การประกอบสร้างความเป็นผู้หญิง” ที่ถูกซึมซับ เข้ามาในตัวตนของผู้หญิงเองกลายเป็น “วาทกรรม” ที่กักขังผู้หญิงไว้ให้อยู่ใน “กรอบ” ที่ สังคม คิดว่าเหมาะสม ซึ่งงานแนว “วาทกรรม” ที่มองเพศภาวะเป็น “สิ่งสร้างทางสังคม” นี้ (จามะรี เชียงทอง, 2563) โดย วีเนอร์ ได้ประมวลแนวคิดสตรีนิยมแต่ละสายธารหลัก ๆ ที่ตั้งคำถามและสร้างขอลกเถียงวาระ ‘การศึกษาของผู้หญิง’ ว่าเริ่มจากสตรีนิยมสาย เสรีนิยม (นงเยาว์ เนาวรัตน์, 2561)

คลื่นลูกที่สาม (Third Wave) ได้รับอิทธิพลจากกระแส “หลังสมัยนิยม” เกิดการตั้งคำถามต่อข้อเสนอของแนวคิดที่สตรีนิยมสายต่าง ๆ แนวคิดช่วงนี้ให้ความสำคัญในเรื่องของร่างกาย โดยมองว่าร่างกายที่แตกต่างกัน ทำให้ประสบการณ์ แตกต่างกัน ปฏิเสธการแบ่งแยกกระหว่างเพศทางชีวะ และเพศทางสังคม รวมทั้งให้ความ สนใจในความ เฉพาะเจาะจง ความหลากหลาย และความแตกต่างของผู้หญิง

ความขัดแย้งทางอัตลักษณ์และสถานะ ความเป็น “ผู้อื่น” (ณัฐรุจา วีระธรรม, 2563; 45)

ข้อวิจารณ์ คลื่นลูกที่สาม แม้ว่ากลุ่มสตรีนิยมหลังสตรีนิยมโต้แย้งว่า ขบวนการนี้ดำเนินไปเกินกว่าประโยชน์ที่ได้รับแล้ว ขณะเดียวกันนักสตรีนิมรุ่นก่อน ๆ ก็ได้แย้งว่า ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจริง ๆ และผู้หญิงรุ่นเยาว์ไม่ได้เพิ่มสาระอะไรเข้าไปเลย และใน ปี 2000 นักเขียนบางคนต่างประกาศว่ากระแสนี้สิ้นสุดลงแล้ว (บริแทนนิกา, 2567)

คลื่นลูกที่สี่ (Fourth Wave) สารานุกรมบริแทนนิกา (2567) ระบุว่า คลื่นลูกที่สี่เริ่มขึ้นในราวปี 2012 โดยเน้นที่การล่วงละเมิดทางเพศ การดูถูกเหยียดหยาม รุปร้าง และวัฒนธรรมการข่มขืน เป็นต้น ส่วนประกอบสำคัญคือการใช้โซเชียลมีเดีย กระแสใหม่เกิดขึ้นท่ามกลางเหตุการณ์ที่เป็นข่าวโด่งดังหลายกรณี เช่น ในเดือนธันวาคม 2012 หญิงสาวคนหนึ่งถูกข่มขืนหมู่อย่างโหดร้ายในอินเดียและเสียชีวิตในเวลาต่อมา ทำให้เกิดการประท้วงในพื้นที่และความโกรธแค้นในระดับนานาชาติ ตามมาด้วยการประท้วงในสองปีต่อมาแคมเปญ Gamergate เป็นการแสดงออกถึงสิ่งที่เรียกว่า “การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของผู้ชาย” ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเว็บไซต์ 4chan GamerGate ตั้งใจส่งเสริมจริยธรรมในการสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับวิดีโอเกม แต่ในความเป็นจริงแล้วกลับเป็นการรณรงค์คุกคาม “ นักรบ เพื่อความยุติธรรม ทางสังคม ” ซึ่งมักเป็นผู้หญิงที่คัดค้านอคติทางเพศในวิดีโอเกม และถูกคุกคามด้วยคำขู่ฆ่าและคำขู่ข่มขืน

การเคลื่อนไหวของแคมเปญ Me Too เปิดตัวในปี 2549 ในสหรัฐอเมริกา เพื่อช่วยเหลือผู้รอดชีวิตจากความรุนแรงทางเพศ โดยเฉพาะผู้หญิงผิวสี แคมเปญนี้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในปี 2560 หลังจากมีการเปิดเผยว่าเจ้าพ่อวงการ

ภาพยนตร์ Harvey Weinstein ล่วงละเมิดและทำร้ายผู้หญิงในอุตสาหกรรมนี้มาเป็นเวลานานหลายปี เหตุของการล่วงละเมิดหรือทำร้ายทางเพศทั่วโลกและทุกเชื้อชาติต่างเริ่มแชร์ประสบการณ์ของตนเองบนโซเชียลมีเดียโดยใช้แฮชแท็ก #MeToo การเคลื่อนไหวดังกล่าวเติบโตขึ้นในช่วงไม่กี่เดือนต่อมาจนนำไปสู่การประณามบุคคลผู้มีอิทธิพลหลายสิบคนในวงการการเมือง ธุรกิจ ความบันเทิง และสื่อข่าว

การแสดของการเคลื่อนไหวทางสังคมของแนวคิดสตรีนิยมจะเห็นว่าแรกเริ่มของการเคลื่อนไหว ประเด็นที่เรียกร้องมีเพียงเรื่องการสู้เพื่อสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งและการถือครองทรัพย์สิน โดยกลุ่มชนชั้นกลางผิวขาว ต่อได้ขยายไปยังสิทธิเรื่องการศึกษา และให้ความสำคัญกับผู้หญิงในทุกชนชั้น และทุกพื้นที่ในสังคม เกิดแนวคิดสตรีนิยมหลายสายโดยจุดร่วมกันคือสร้างความสำคัญกับผู้หญิงที่ถูกตีกรอบโดยผู้ชาย และให้ความสำคัญเกี่ยวกับความสามารถของผู้หญิงมากขึ้น เทาเทียบกับผู้ชาย การกีดกันและกดขี่ทางเพศ ช่วงหลังให้ความสำคัญกับสิทธิทางร่างกาย และการถูกคุกคามขึ้นผ่านการรณรงค์ทางโซเชียลมีเดียที่นักสตรีนิยมทั่วโลกสามารถประณามการทำผิดนี้ได้

ระบบชายเป็นใหญ่

Weiner อ้างถึงใน นงเยาว์ เนาวรัตน์ (2561) กล่าวถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผู้หญิงในความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและผู้ชายใหม่ คือ ระบบชายเป็นใหญ่ ตามรากศัพท์เดิม มีความหมายว่า ‘penกฎของผู้เป็นพ่อ’ (the rule of father) นักสตรีนิยมจึงใช้penแกนหลักในการวิเคราะห์การกดทับและเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง ไพร่สโตน วิเคราะห์ว่า ระบบชายเป็นใหญ่เป็นระบบการครอบงำที่มีประวัติศาสตร์ต่อเนื่องยาวนาน และคูขนานไปพร้อม ๆ กับระบบอำนาจอื่น ๆ

2.2 แนวคิดสิทธิมนุษยชน

รากฐานของแนวความคิดในเรื่อง สิทธิมนุษยชน ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดทางปรัชญากฎหมายของนักปราชญ์ประเทศ ตะวันตกตั้งแต่สมัยกรีกโรมัน ในช่วงศตวรรษที่ 15-17 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก แนวความคิดของนักปราชญ์ที่สำคัญหลายท่าน เช่น เพลโต (Plato) อริสโตเติล Aristotle, Thomas Hobbes, John Locke, Montesquieu และ Jean Jacques Rousseau เป็นต้น ซึ่งได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย ธรรมชาติและสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์อันเป็นสิทธิหรือความชอบธรรมขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ตาม ธรรมชาติพร้อมกับการเกิดของมนุษย์ ซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้ ได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาค สืบเนื่องจากลักษณะตามธรรมชาติในการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ที่มีการเรียนรู้ มีความสามารถในการใช้เหตุผล รู้จักเคารพความเสมอภาคและความ เป็นอิสระต่อกัน รู้ว่าแต่ละคนไม่ควรจะล่วงละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของ กันและกัน (ฉัตรไชย จันทร์พรายศร, ม.ป.ป.)

Amnesty International (2561) ได้กล่าวถึงคำว่า “สิทธิมนุษยชน” คือ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เป็นของพวกทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมไหน แบบใด มีความเชื่ออย่างไร สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไม่สามารถถูกพรากไปได้ แต่บางครั้งสิทธิมนุษยชนอาจถูกจำกัด เช่น ถ้าคุณทำผิดกฎหมาย หรือกระทำการที่อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ทั้งนี้ สิทธิมนุษยชนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าความเป็นมนุษย์ เช่น ความมีศักดิ์ศรี ความยุติธรรม ความเท่าเทียม ความเคารพ และความเป็นอิสระ นอกจากนี้สิทธิมนุษยชนนั้นไม่ได้เป็นเพียงแค่แนวคิดที่เป็นนามธรรมเท่านั้น เพราะสิทธิมนุษยชนคือแนวคิดที่ได้รับการนิยาม และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

3. บทวิเคราะห์

3.1 แนวคิดสตรีนิยม: ความสามารถกับเพศสภาพ

ภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) ปรากฏเด่นชัดในเรื่องของสิทธิสตรี โดยสะท้อนให้เห็นถึงการละเมิดสิทธิ การถูกเลือกปฏิบัติจากคนในองค์กร และการแบ่งแยกการทำงานชายหญิงด้วยเพศสภาพ เห็นได้ชัดจากตัวละครของ Mary ที่อยากเป็นวิศวกรการบินและอวกาศหญิงของ NASA แต่ด้วยที่เป็นผู้หญิงและเป็นชาวผิวสี กระบวนการที่จะทำตามความฝันค่อนข้างยากกว่าคนทั่วไป กล่าวคือ ทั้งถูกปฏิเสธจาก NASA และโรงเรียนที่มิโนโยบายแบ่งแยกสีผิว มากกว่านั้น ภาพยนตร์เรื่องนี้นอกจากจะเด่นชัดเรื่องสิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชนแล้วนั้น ยังเห็นถึงบทบาทการเป็นแม่และภรรยาของตัวละคร

จากตัวบทดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดสตรีนิยมในช่วงของการเคลื่อนไหวของคลื่นลูกที่สอง ซึ่งเป็นการเรียกร้องมุ่งไปที่การกีดกันและกีดขี่ทางเพศ ดังที่ปรากฏในภาพยนตร์ ห้องคำนวณทางคณิตศาสตร์ที่เต็มไปด้วยผู้หญิง หากมองผิวเผินอาจเป็นห้องทำงานธรรมดา มีผู้หญิงทำงานกดเครื่องคิดเลข แต่งเครื่องอย่าง NASA การใช้มือกดเครื่องคิดเลข หากมองอีกมุมหนึ่งเป็นการจำกัดงานของผู้หญิงไว้แค่การทำอะไรพื้นฐาน ขณะเดียวกันกลุ่มงานที่มีความก้าวหน้าทางอาชีพ อย่างงานวิศวกรและการการบินอวกาศ NASA ไม่อนุญาตให้ผู้หญิงเข้ารับการศึกษาเป็นวิศวกร แม้มีความสามารถมากพอ มีแค่ผู้ชายผิวขาวเท่านั้น แสดงให้เห็นการแบ่งแยกงานระหว่างผู้ชายและผู้หญิง โดยการกีดกันและวางกรอบผู้หญิงไว้ อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงการประเมินหรือจำกัดความสามารถไว้ที่เพศภาพ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงอคติที่ฝังรากลึกในมโนจิตสำนึกของคนโดยเฉพาะเพศชาย แม้จะอยู่ประเทศที่โลกต่างกล่าวว่าเป็น ‘ประเทศผู้นำโลกแห่งเสรี’ ที่ให้ความสำคัญกับเสรีและเสรีภาพ ดังที่เพื่อนร่วมงานชายผิวขาวที่

ไม่ยอมรับ Katherine แต่ด้วยความสามารถของเธอที่คำนวณวิถีกระสวยอวกาศสำเร็จ ทำให้ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานรวมถึงได้รับตำแหน่งที่เหมาะสม

กล่าวโดยสรุป สตรีนิยมสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางเพศ อันเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์กันของระบบชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยมในสังคม เมื่อระบบความเป็นเพศ และระบบเศรษฐกิจมาสัมพันธ์กันในยุคสมัยหนึ่ง ๆ ได้ทำให้เกิดโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบ ส่วนผู้หญิงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ภาพยนตร์เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นภาพชัดของอำนาจที่อยู่ในระบบบิดาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ได้ชัดเจน โดยระบบเพศสภาวะมีพื้นฐานที่สำคัญมาจากการแบ่งงานกันทำตามเพศ (Sexual Division of Labour) เนื่องจากสรีระตามธรรมชาติของผู้หญิงที่ต้องเป็นฝ่ายตั้งครรภ์และคลอดบุตร ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำตามเพศเพื่อให้สอดคล้องกับสรีระของแต่ละเพศ (ทักษิณวัลย์ ศรีมันตะ, 2556) ซึ่งการทำงานในโลกที่ผู้ชายเป็นใหญ่ในโครงการด้านอวกาศ เรื่องของวิศวกรรม ความพยายามและการสร้างโอกาสจึงเป็นสิ่งที่ผู้หญิงและโดยเฉพาะผู้หญิงผิวสี ต้องพยายามอย่างหนักมากกว่านั้น ภาพยนตร์เรื่องนี้นอกจากจะเด่นชัดเรื่องสิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชนนั้น ยังเห็นเบื้องหลังของตัวละครเอกทั้งสามคน พื้นฐานครอบครัวที่เป็นคนผิวสีเคร่งศาสนา การมีกัลยาณมิตรที่ดีจากทั้งคนผิวสีและคนผิวขาว

3.2 สิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชน

สหประชาชาติกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนว่า “ความเท่าเทียมทางเพศและการสร้างอำนาจให้ผู้หญิงและเด็กผู้หญิงไม่ใช่เป็นแค่เป้าหมายในตัวเอง แต่ยังเป็นกุญแจไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เสรีภาพ และความมั่นคง” (Amnesty International, ม.ป.ป.) ตัวอย่างงานศึกษา เรื่อง Policing the crisis ของ Stuart Hall เจ้าพ่อวัฒนธรรมศึกษา ได้ทำการศึกษาวិเคราะห์ปรากฏการณ์ในสังคมที่

ผู้คนในอังกฤษอยู่ในสภาวะหวุ่นวิตกกังวลกับปัญหาอาชญากรรมข้างถนน ที่เชื่อว่าเกิดจากคนผิวสี ทำให้รัฐหันมาใช้นโยบายเพื่อจัดระเบียบสังคม ควบคู่กับสื่อมวลชนสร้างภาพซ้ำเกี่ยวกับภาพมองคนดำในฐานะอาชญากรสังคม จนเกิดปัญหาการอคติทางเชื้อชาติอย่างกว้างขวาง (วสันต์ ปัญญาแก้ว, 2560; 38)

ภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) นอกจากจะสะท้อนให้เห็นประเด็นของสิทธิสตรีแล้วนั้น สิ่งที่ต้องพิจารณาคบคู่กันคือสิทธิมนุษยชน ปฏิเสธไม่ได้ว่าอคติทางความคิดในอดีตจะส่งผลต่อการปฏิบัติกับคนผิวสี ศาสนา วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ นั้นมีอยู่ในทุกประเทศในโลกไม่ว่าประเทศแห่งเสรีประชาธิปไตย หรือ ยุคที่ประชาธิปไตยกำลังเบ่งบาน การเลือกปฏิบัติการแบ่งแยกห้องน้ำระหว่างคนผิวสี กาน้ำร้อน การศึกษา อาชีพที่ถูกจำกัด ดังที่ตัวละคร Katherine กล่าวในฉากหนึ่งถึงความต้องการใช้ห้องน้ำว่า

"ฉันต้องเดินไปเข้าห้องน้ำนาน ๆ เพราะแบบนี้ ค่าแรงที่จ่ายให้คนผิวสี ชี้อสังขารยังไม่พอก็ไม่พอ ต้องทำงานเยื้องหมา ต้องมานั่งทำงาน ข้างที่ซิงกาแพ และไม่มีคนอยากเข้าใกล้"

(Hidden Figures, Katherine G. Johnson)

แสดงให้เห็นว่า ในขณะที่มีการแบ่งแยกห้องน้ำระหว่างคนผิวขาวและคนผิวสีนั้น บริเวณโดยรอบที่เป็นเมืองก็ไม่มีห้องน้ำสำหรับคนผิวสีเลย แม้ไม่ได้มีป้ายห้ามชัดเจนแต่การแบ่งแยกเห็นได้จากพฤติกรรมของคนผิวขาวโดยรอบ การถูกปฏิบัติดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าสิทธิ และความเท่าเทียม ไม่ได้ถูกให้ความสำคัญในสังคมหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติในสังคมขณะนั้นต่อคนผิวสี รวมไปถึงนโยบายที่แบ่งแยกสีผิว ดังในชีวิตของ Mary เธอใฝ่ฝันที่จะเป็นวิศวกรหญิง แต่เนื่องจาก NASA ไม่ให้ผู้หญิงทำในตำแหน่งนี้ได้ จึงต้องเข้ารับการอบรมหลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ชั้นสูงที่

โรงเรียนมัธยมปลายแฮมป์ตัน แต่ด้วยนโยบายการแบ่งแยกสีผิวดังกล่าว Mary จึงไม่ได้เข้ารับการศึกษาในสถานบันนั้น เธอขอสู้ต่อโดยการร้องเรียนต่อศาลเพื่อขอเข้าร่วมอบรม ถือเป็นกาารให้ความสำคัญต่อสิทธิของตนเอง โดยเชื่อมั่นว่าสักวันจะได้รับความเป็นธรรม

4. บทสรุป

ภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) สะท้อนให้เห็นประเด็นของสิทธิสตรี การต่อสู้กับอคติความเชื่อของคนในองค์กรระดับโลก สตรีนิยมสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางเพศ อันเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์กันของระบบชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยมในสังคม ในช่วงของเคลื่อนไหวสิทธิสตรีที่การเรียกร้องไปที่การกีดกันและกีดขี่ทางเพศ บทบาทของสตรีที่ปรากฏในภาพยนตร์ที่สะท้อนผ่านตัวละครในการเล่าเรื่องตัวแทนภาพของผู้หญิงที่อยู่ในสังคมปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ การถูกเลือกปฏิบัติจากเพศสภาวะ เชื้อชาติ สีผิว โดยฉากหน้าเป็นการทำงานของนักคำนวณปกติทั่วไปในองค์กรอวกาศ (NASA) แต่ฉากหลังแสดงถึงให้เห็นถึงการกีดกันทางโอกาสและการเลือกปฏิบัติแต่ผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงผิวสี ด้วยอคติทางความคิดที่ฝังลึกในโมโนสำนึก บริบททางสังคมในสมัยนั้น พื้นหลังทางประวัติศาสตร์ ของระบบชายเป็นใหญ่ที่ถูกผลิตซ้ำเรื่อยมา ซึ่งถือเป็นกาารละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างมาก สิทธิที่ทุกคนควรมีกลับถูกลดทอนคุณค่ามนุษย์โดยมนุษย์ อย่างไรก็ตาม เมื่อดูพัฒนาการการต่อสู้เรียกร้องของสิทธิสตรี ดูเหมือนว่าในปัจจุบันประเด็นปัญหาเหล่านี้ยังอยู่คู่สังคมเรื่อยไปแม้ในประเทศที่ประชาธิปไตยเบ่งบานและพร่ำเกี่ยวกับความเท่าเทียมและการมีเสรีภาพ

84 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

บรรณานุกรม

- วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2560). วัฒนธรรมศึกษาเบื้องต้น (Introducing Cultural Studies). เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 38
- อวยพร เชื้อนแก้ว. (2536). การวิเคราะห์แนวความคิดและนโยบายการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรสตรีในชนบท / อวยพร เชื้อนแก้ว. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นจาก <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:91542>
- จามะรี เชียงทอง. (2563). แนวคิดสตรีนิยมจากมุมมองและ ประสบการณ์ของ อาจารย์ฉลาดชาย รมิตานนท์. สืบค้นจาก. https://wsc.soc.cmu.ac.th/journal/issue_upload/0.19443000-1593150921.pdf
- Amnesty International. (ม.ป.ป.). สิทธิสตรี. สืบค้นจาก. <https://hre.amnesty.or.th/store/%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B5/>
- _____. (2561). สิทธิมนุษยชนคืออะไร?. สืบค้นจาก. <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/62/>
- ชเนตตี ทินงาม. (2563). สงครามเฟมินิสต์ จากคลื่นลูกที่ 1 ถึง ยุคดิจิทัล อำนาจและข้อโต้แย้งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง. สืบค้นจาก. <https://workpointtoday.com/lutte-feminism-chanettee2020/>

ธีรพงศ์ เสรีสำราญ. (2555). ภาพสะท้อนของสตรีเกาหลีจากการสร้างตัวละครนำหญิง
ในภาพยนตร์ ของ คิม คี ด็อกค. สืบค้นจาก.

file:///C:/Users/USER/Downloads/%E0%B8%84%E0%B8%9A%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B8%B4%E0%B8%87%20%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B9%81%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%99/teerapong_se.pdf

อรอนงค์ โฆษิตพิพัฒน์. (2562). แนวคิดสตรีนิยม : การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม
ของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี. สืบค้นจาก.

[file:///C:/Users/USER/Downloads/amornrat07k,+%7B\\$userGroup%7D,+4.%E0%B8%9C%E0%B8%A8.%E0%B8%94%E0%B8%A3.%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B9%8C.pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/amornrat07k,+%7B$userGroup%7D,+4.%E0%B8%9C%E0%B8%A8.%E0%B8%94%E0%B8%A3.%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B9%8C.pdf)

ณัฐรุจา วีระธรรม. (2563). การสื่อสารกับการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในประเด็น
เรื่อง สิทธิสตรีในสังคมไทย : กรณีศึกษา กลุ่มเฟมินิสต์ปลดแอก. สืบค้นจาก

https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2020/TU_2020_6207010080_14084_14322.pdf

นงเยาว์ เนาวรัตน์. (2561). การศึกษาของผู้หญิง ตัวตนและพื้นที่ความรู้. สืบค้นจาก.

<https://library.fes.de/pdf-files/bueros/thailand/14684.pdf>

ชาวลิน เฟงบุณย , นพวรรณ เมืองแก้ว, อธิปตย์ นิตยัณรา และ พิชัย แก้วบุตร .(2562).

สตรีนิยมผ่านตัวละครเพศหญิง: กรณีศึกษา “ไปอินน่า หมูบ้านลับลิ้มฝั่ง
น้ำ” พระราชนิพนธ์แปลใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช
กุมารี. สืบค้นจาก

86 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

[file:///C:/Users/USER/Downloads/warisara29,+%7B\\$userGroup%7D,+9.+%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B8%8A%E0%B8%B1%E0%B8%A2+%E0%B9%81%E0%B8%81%E0%B9%89%E0%B8%A7%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%95%E0%B8%A3.pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/warisara29,+%7B$userGroup%7D,+9.+%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B8%8A%E0%B8%B1%E0%B8%A2+%E0%B9%81%E0%B8%81%E0%B9%89%E0%B8%A7%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%95%E0%B8%A3.pdf)

ทัศนวิสัย ศรีมันตะ. (2556). อาเซียนและเพศภาวะ : การช่วงชิงพื้นที่การแสดงออก
ของผู้หญิงในประเทศไทย. สืบค้นจาก. [https://so03.tc-](https://so03.tc-thaijo.org/index.php/rdimu/article/view/211341/146426)
[thaijo.org/index.php/rdimu/article/view/211341/146426](https://so03.tc-thaijo.org/index.php/rdimu/article/view/211341/146426)

ฉัตรไชย จันทร์พรายศร. (ม.ป.ป.). สิทธิมนุษยชน. สืบค้นจาก.
[https://www.constitutionalcourt.or.th/occ](https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8815)
[_web/ewt_dl_link.php?nid=8815](https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8815)